

ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

BAŞVURUCU : Yaman Akdeniz

BAŞVURU NO : 2016/6815

VEKİLİ : Av. Ali Deniz Ceylan

Caferağa Mah. Dalga Sk. No:14 K.3 D.7 Moda-
Kadıköy/İstanbul

TEBLİĞ TARİHİ : 26.02.2021

KONU : 2016/6815 no'lu başvuruya Adalet Bakanlığının
sunduğu görüşe karşı beyanlarımızdan ibarettir.

I. **Adalet Bakanlığının Görüş Sunma Yöntemi Hakkında Görüşlerimiz**

1. İçtüzük'ün 71. maddesi uyarınca müvekkilin 2020/12137 sayılı bireysel başvurusu hakkındaki Adalet Bakanlığı görüşü tarafımıza gönderilmiştir.
2. Bakanlık tarafından gönderilen görüşte “*Anayasa Mahkemesi'nin ilgi yazısı ekindeki Bölüme sevk kararı dikkate alındığında, başvurucaunun ifade özgürlüğü ve makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği şikâyeti konusunda Bakanlığımızdan görüş istendiği anlaşılmaktadır.*” (s.2) belirtilmişse de Adalet Bakanlığı bağımsız görüş göndermekten ziyade AİHM'e gönderilen “**taraf sıfatlı**” cevap niteliğinde bir savunma göndermiştir. Zira Adalet Bakanlığı, başvurucaunun başvuru yollarını tüketmediğinden bahisle öncelikle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Yine başvuruca tarafından elde edilmek istenilen bilgilere erişimin sağlanmasının başvurucaunun düşüncesi açıklama hakkını kullanmasının bir aracı olup olmadığı, dolayısıyla Anayasa ve AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin ortak koruma alanına girmediğini belirterek, idarenin bilgi talebinin reddine ilişkin işleminin hukuka uygun olduğunu belirtmiştir. Makul sürede yargılanma hakkı yönünden ise, açıkça bir tespitle bulunulmamıştır. Başvuru dosyasının tarafı olmayan Adalet Bakanlığının bu taraflı ve görev sınırlarını aşarak yaptığı “savunma” bu nedenle dikkate alınmamalıdır.
3. Bu cevapta, öncelikle Bakanlığın başvuru yollarının tüketilmediği yönündeki görüşüne cevap verilecek (II), daha sonra ifade özgürlüğü ve adil yargılanma açısından Adalet Bakanlığının hukuki argümanları ve dayandığı ve atıf yapmaktan bilinçli olarak kaçındığı içtihatlar tartışılacaktır. (III)

II. **Başvuruca Mevcut Başvuru Yollarını Tüketmiştir**

4. Anayasa'nın 148'inci maddesinde bireysel başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şart koşulmuştur. Bu husus 6216 sayılı Kanun'un 45'inci maddesinin (2) numaralı fıkrasında “... *Kanunda öngörölmüş idari ve yargısal başvuru yollarının*” tüketilmesi şeklinde belirtilmiştir. Her iki düzenlemede tüketilmesi gereken yolun kanunda öngörölmüş olması gerekir. Bu sebeple başvuruya konu iddiaların idari veya yargısal başvurular açısından kanunda kabul edilen itiraz, istinaf, temyiz gibi yolların tüketilmesi aranmaktadır. Buradaki temel husus olağan yol olma ve kanun ile düzenleme meselesi olduğu açıktır.
5. 2577 sayılı Kanun'un mülga 54. maddesinde, Danıştay Dava Daireleri ve İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarının temyiz üzerine verdikleri kararlar ile Bölge İdare Mahkemelerinin itiraz üzerine verdikleri kararlar hakkında, bir defaya mahsus olmak üzere karar düzeltme yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir.

6. Kararın düzeltilmesi istemi ancak, kararın esasına etki edecek olan iddia ve itirazların kararda karşılanmamış olması, bir kararda birbirine aykırı hükümler bulunması, kararın usul ve kanuna aykırı bulunması, hükmün esasını etkileyen belgelerde hile ve sahtekârlığın ortaya çıkmış olması hallerinde kabul edilebilecektir. Somut olayda başvuruçunun davasını açtığı tarihte 2577 sayılı Kanun'un geçici 8. maddesi gereği 54. maddede düzenlenen karar düzeltme kanun yoluna başvurulması mümkündür. Ancak görüldüğü gibi karar düzeltme kanun yoluna ancak belli nedenlerle başvurulabilecektir ve inceleme temyiz talebini inceleyen aynı daire tarafından yapılacaktır.
7. Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihadına göre idari yargıda karar düzeltme yoluna tabi olan kararlarda bu yolun etkili bir yol olup olmadığını değerlendirmek başvuruçulara bırakılmıştır. Anayasa Mahkemesi'ne göre "*Türk Hukukunda idari yargı ve hukuk yargılaması açısından karar düzeltme kanun yolu, temyiz kanun yolundan sonra kullanılabilen ve temyiz aşamasında incelenen kararın aynı temyiz mercii tarafından tekrar gözden geçirilmesini ve dolayısıyla temyizden beklenen sonucu sağlamaya yönelik bir başvuru yolu olup, bireysel başvuruda bulunabilmek için karar düzeltme kanun yolunun tüketilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır*" (Sema Öktem, B. No: 2013/852, 6/3/2014, § 22). Dolayısıyla Mahkeme bireysel başvuruda bulunabilmek için **mutlaka karar düzeltme yoluna başvurulmasını zorunlu görmemiş**, temyiz isteminin reddi üzerine süresinde yapılan başvuruları incelemiştir. Mahkeme bu durumda başvuru süresinin temyiz onama kararının tebliği tarihinde başlayacağını belirtmektedir (Burhan Seçilir, B. No: 2014/7274, 10/6/2015, §26). Buna ilişkin olarak Mahkeme şöyle demiştir:

"Başvuruçunun belirli bir hukuk yolunun etkililiği konusunda sadece bir kuşku duyması, kendisini o hukuk yolunu tüketme yükümlülüğünden kurtarmamakla beraber (*Benzer yöndeki AİHM kararları için bk. Epözdemir/Türkiye, no. 57039/00, 31/01/2002; Pellegriti/İtalya, no. 77363/01, 26/5/2005*), somut başvuruda olduğu gibi, şikâyetini özü itibarıyla ilk derece mahkemesi ve temyiz mahkemesi önünde ileri sürmüş olan başvuruçunun tarafından, usul hükümleri uyarınca olağan bir kanun yolu olduğu kabul edilmekle birlikte **etkili görülmeyle karar düzeltme kanun yoluna başvurulmamışsa, temyiz onama kararıyla başvuru yolları tüketildiğinden onama kararının öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekir** (B. No: 2013/1936, 18/9/2013, § 23-24). (Taner Kurban, B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 23)".
8. Ancak Mahkeme içtihadına göre, bir başvuruçunun karar düzeltme yolunu etkili göreyerek başvurmuşsa bireysel başvuruda bulunabilmek için bu başvurunun sonucunu beklemelidir (Halit Abdullah, B. No: 2012/26, 26/3/2013, §21).
9. Somut olay bakımından da, başvuruçunun Ankara 2. İdare Mahkemesi kararını 09.01.2012 tarihinde temyiz etmiş olup Danıştay 10. Dairesi 3.12.2015 tarih ve E: 2012/2038, K: 2015/5510 sayılı kararı ile Ankara 2. İdare Mahkemesinin 27.10.2011 tarih ve 2011/1668 sayılı kararının onanmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi'nin açık içtihadı doğrultusunda **başvuruçunun başvuru yollarını tüketmiş** ve usulüne uygun olarak bireysel başvuruda bulunmuştur. Adalet Bakanlığının bu **açık içtihadı göz ardı ederek** başvuru yollarının tüketilmediği iddiasında bulunması en hafif bir değerlendirme ile **anlaşılabilir bir durumdur**. AYM içtihadı bu konuda o derece açıktır ki Mahkeme tarafından yayınlanan Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberinde (s. 187) de net bir şekilde ortaya konulmuştur. Bu nedenle yanıltıcı nitelikteki Bakanlık görüşü dikkate alınmamalıdır.

III. Haklar Açısından Değerlendirme

A. Başvurucunun Bilgi Edinme Hakkı ve İfade Özgürlüğü İhlal Edilmiştir

10. Anayasa'nın **26. maddesi** ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ("AİHS") 10. maddesi ile güvence altına alınan ifade özgürlüğü "sadece "düşünce ve kanaate sahip olma" özgürlüğünü değil, aynı zamanda sahip olunan "düşünce ve kanaati (görüşü) açıklama ve yayma", buna bağlı olarak "haber veya görüş alma ve verme" özgürlüklerini de kapsamaktadır." 4982 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte Anayasal güvence altında olmayan bilgi edinme hakkı Anayasa'da 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan değişiklikler sonrasında Anayasa'nın "*Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı*" başlıklı **74. maddesinin** dördüncü fıkrasında "*Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir*" denilmek suretiyle **anayasal güvence altına alınmıştır** (Ek fıkra: 12/9/2010-5982/8 md). Anayasal güvence altına alınmış olan bu hak özel bir kanun olan 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile düzenlenmiş ve bu Kanun'un "bilgi edinme hakkı" başlıklı 4. maddesine göre, **herkes bilgi edinme hakkına sahiptir**. Dolayısıyla, Anayasa'nın 74. maddesi ile özel bir koruma altına alınan bu hakkın bireysel başvuruya konu olabilecek haklardan olduğu konusunda da şüphe yoktur. İşbu cevap dilekçesinde 26. ve 74. Maddelere ilişkin hak ihlali iddiaları AİHS'in 10. Maddesi ile ilgili içtihadına atıfla birlikte değerlendirilecektir.
11. AİHM de bilgi edinme hakkını ifade özgürlüğü ile ilintili olarak 10. madde kapsamında **daha geniş yorumlamaya** (*Sdruženi Jihočeské Matky/Çek Cumhuriyeti*, no. 19101/03, 10.07.2006; *Társaság a Szabadságjogokért/Macaristan*, no. 37374/05, 14.04.2009; *Kenedi/Macaristan*, no. 31475/05, 26.05.2009; *Frăsilă ve Ciocîrlan/Romanya*, no. 25329/03, 10.05.2012; *Youth Initiative for Human Rights/Sırbistan*, no. 48135/06, 25.6.2013; *Roşianu/Romanya*, no. 27329/06, 24.06.2014; *Guseva/Bulgaristan*, no. 6987/07, 17.2.2015) **ve bu suretle de bilgiye erişim hakkını tanımaya doğru gitmiştir**. AİHM'e göre bu gibi başvurularda, "bilgilere erişimin sağlanmasının reddinin başvuranın ifade özgürlüğü hakkını kullanmasına bir müdahale teşkil edip etmediği ya da hangi ölçüde bir müdahale teşkil ettiği hususu, davanın kendine özgü koşulları ışığında, bir durumdan diğerine göre değerlendirilmelidir" (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan*, no. 18030/11, 08.11.2016, § 157). AİHM kamunun gözetleyicilerine (public watchdog) ilişkin içtihadında (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan*, no. 18030/11, 08.11.2016) kamu gözcüsü sıfatının yalnızca medya ve profesyonel gazeteciler için değil, kamuoyunu aydınlatma işlevi gören bütün kişiler için geçerli olduğunu kabul etmiş ve bu kararın devamı niteliğindeki içtihadında özellikle bilgi edinme hakkı başvurularına istinaden kamu gözetleyicileri kategorisini geniş yorumlamıştır (*Falzon/Malta*, no. 45791/13, 20.03.2018; *Cangı/Türkiye*, no. 24973/15, 29.01.2019; *Centre for Democracy and the Rule of Law/Ukrayna*, no. 10090/16, 26.03.2020, *Leshchenko/Ukrayna*, nos. 14220/13 ve 72601/13, 21.01.2021). Bakanlık görüşünde de belirtildiği üzere, AİHM *Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* (no. 18030/11, 08.11.2016) Büyük Daire kararında kamu otoritelerinin elinde bulunan bilgilere erişim hakkının belli koşullarda Sözleşmenin 10. Maddesi kapsamına girdiğine karar vermiştir. Buna göre, **i) Bilgi talebinin amacı, ii) Araştırılan bilgilerin niteliği, iii) Başvuranın rolü iv) Talep edilen bilgilerin kullanılabilirliği** dikkate alınmalıdır (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan*, § 158-170).
12. Bu kriterlere uygun talepleri AİHM 10. Madde kapsamında değerlendirmekte ve incelemektedir. Nitekim AİHM iş bu başvuruya benzer 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında yapılan bir başvuruda söz konusu kriterleri uygulayarak 10. Madde kapsamında görmüş, incelemiş ve hatta 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin 1. fıkrasının Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrası anlamında **kanunla öngörülmediğine hükmedip**,

10. Maddenin ihlaline karar vermiştir (*Cangı/Türkiye*, no. 24973/15, 29.01.2019, § 31, 43-44). Benzer şekilde *Centre for Democracy and the Rule of Law/Ukrayna* (no. 10090/16, 26.03.2020) ve daha da yakın tarihli *Leshchenko/Ukrayna* (nos. 14220/13 ve 72601/13, 21.01.2021) kararlarında AİHM Helsinki Bizottság/Macaristan değerlendirmesi kapsamında bilgi edinme hakkı talepleri reddedilen başvuru sahiplerinin 10. Madde kapsamında ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine hükmetmiştir. O halde başvuru sahibinin bilgi edinme başvurusunun da AİHM'in belirlediği ve Türk hukuku açısından tamamlayıcı nitelikteki kriterler de dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekir.
13. Adalet Bakanlığı görüşünde, **AİHM içtihadındaki dörtlü ölçüte ilişkin hiçbir değerlendirme sunmamış**, başvuru sahibinin başvuru konusu talebi hangi amaçla istediğini, bu bilginin niteliğini, başvuru sahibinin rolünü ve istenilen bilginin kullanılma ihtimalini hiçbir şekilde değerlendirmemiştir.
14. *Magyar Helsinki Bizottság* içtihadı uyarınca ilk bakılması gereken husus **talebin amacıdır**. Başvuru sahibi, bir kamu kurumu olan Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'ndan akademik çalışmalar yaptığı ve kamuoyunu sıklıkla bu konuda bilgilendirdiği erişim engelleme konusunda kurumun görevi gereği elinde bulunan istatistikî bilgileri talep etmiştir. Bilgi edinme hakkı başvurusu bu konularda araştırma yapan, makale ve rapor yayımlayan, sosyal medya ve basın aracılığı ile kamuoyunu bu konuda sürekli bilgilendiren ve AİHM içtihadına göre de kamu gözcüsü gibi hareket eden başvuru sahibi tarafından yapılmıştır.
15. Bu kapsamda başvuru sahibi önemli bir sosyal ve hukukî ve halkın bilgi edinme hakkının bulunduğu bir konuyla ilgili olarak güçlü bir tartışma yaratacak nitelikte bir bilgi edinme başvurusunda bulunmuş olup **başvurunun üstün kamu yararını ilgilendiren bir konu niteliğinde** olduğu aşikardır (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan*, no. 18030/11, 08.11.2016 § 162). Zira İnternet içeriklerine yönelik erişimin engellenmesi uygulamaları ifade özgürlüğüne yönelik ciddi bir müdahale olup, bu sınırlamalar yalnızca içerik sahiplerinin bilgi, görüş ve haberleri yayma hakkına değil, genel olarak halkın bu bilgi, görüş ve haberlere ulaşma hakkına da kısıtlama getirmektedir. Dolayısıyla idarenin ifade özgürlüğüne yönelik bu müdahalelerinin kapsamının idarenin elinde bulunan istatistikî bilgilerin öğrenilmesinde, bilinmesinde ve kamuoyu nezdinde değerlendirilmesi ve tartışılmasında üstün kamu yararı bulunmaktadır.
16. Aynı karar uyarınca dikkate alınması gereken üçüncü husus **başvuru sahibinin rolüdür**. Başvuru sahibi 2009'dan beri "**kamunun gözetleyicisi**" olarak hareket eden ve insan hakları alanında çalışan bir akademisyen ve hukukçudur. Başvuru sahibi, İnternet hukuku ve İnternete erişim engellemeleri konusunda hem akademik olarak yayınlar yapmaktadır hem de sivil toplum içinde faaliyet göstermektedir. Bu kapsamda 2008 yılında "İnternete Girilmesi Yasaktır: Türkiye'de İnternet İçerik Düzenlemesi ve Sansüre İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme" isimli kitabı (Kerem Altıparmak ile birlikte) yayınlanmıştır. Türkiye'nin de üyesi olduğu AGİT için hazırladığı ve Türkiye dahil AGİT'e üye 56 ülke ile ilgili İfade Özgürlüğü ve İnternet raporu 2011'de yayınlanmıştır (bkz. *Freedom of Expression on the Internet: Study of legal provisions and practices related to freedom of expression, the free flow of information and media pluralism on the Internet in OSCE participating States*, <https://www.osce.org/files/f/documents/e/f/80723.pdf>). 2016 yılında Avrupa Konseyi tarafından yayınlanan ve İnternet içerik düzenlemeleri, erişim engelleme ve filtreleme ve içerik çıkartma uygulamalarının hukukî dayanaklarını değerlendiren *Filtering, blocking and take-down of illegal content on the Internet* adlı kitabın Türkiye bölümü de başvuru sahibi tarafından yazılmıştır (bkz. <https://rm.coe.int/16806554bf>). Bu bölüm ile ilgili olarak Hükümet tarafından da Avrupa Konseyi'ne görüş sunulmuştur (bkz.

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168065696a>).

17. Aynı şekilde 2018 yılından itibaren İfade Özgürlüğü Derneği bünyesinde her yıl erişim engellemeleri konu alan EngelliWeb raporunu hazırlamakta ve yayınlamaktadır (bkz. EngelliWeb 2018; Türkiye’den Erişime Engellenen Web Siteleri, Haber ve Sosyal Medya İçeriklerinin Analiz Raporu, Haziran 2019: https://ifade.org.tr/reports/EngelliWeb_2018.pdf ve EngelliWeb 2019: Buz Dağının Görünmeyen Yüzü, Temmuz 2020, https://ifade.org.tr/reports/EngelliWeb_2019.pdf). Ayrıca, başvurunun tüm bu yayın ve çalışmaları ile ilgili değerlendirmelerine **sıklıkla ulusal ve uluslararası basında** yer verilmektedir (örneğin bkz. **New York Times**, <https://www.nytimes.com/2020/07/29/world/europe/turkey-social-media-control.html>; **Cumhuriyet**, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ifade-ozgurlugu-derneginin-raporu-turkiyedeki-yasaklari-gozler-onune-serdi-1749094>; **Diken**, <http://www.diken.com.tr/yeni-yasaklar-geliyor-ama-sosyal-medya-zaten-engelli-rapora-gore-bir-yilda-100-binlerce-icerik-kaldirildi/>; **The Washington Post**, https://www.washingtonpost.com/business/turkish-parliament-approves-social-media-law-with-new-powers/2020/07/29/f42edebc-d158-11ea-826b-cc394d824e35_story.html; **The Financial Times**, <https://www.ft.com/content/247b5d11-4432-4e2b-99c7-c654646799ac>; **DW**, <https://www.dw.com/tr/twittera-en-%C3%A7ok-kapatma-talebi-t%C3%BCrkiyeden/a-54038415>). Tüm bunlar birlikte değerlendirildiğinde başvurunun **kamu gözetleyicisi olarak hareket ettiğine** dair herhangi bir şüphe yoktur.
18. Nihayet, Magyar Helsinki Bizottság testinin dördüncü unsuru **talep edilen bilgilerin kullanılma ihtimalidir**. Başvurucu Başkanlığın elinde bulunan ve kamusal öneme sahip bir konu hakkındaki istatistiki bilgileri talep etmiştir ve bu bilgilerin doğrudan kamunun gözetleyicisi rolüyle bağlantılı olduğu ve söz konusu bilgileri yayınlarında ve sivil toplum faaliyetlerinde kullanacağı açıktır. Bu bilgiler ışığında, *Magyar Helsinki Bizottság* kararında geliştirilen dört unsurlu teste göre **başvurucunun Anayasa’ya göre daha dar bir kapsamı olan AİHS içtihadı uyarınca mağdur sıfatını taşıdığı** açıktır.
19. Daha dar kapsamlı olan AİHS uyarınca konu bakımından kapsam içinde bulunan başvurunun, **AİHS’ten daha açık olarak bilgi edinme hakkını tanıyan Anayasa açısından evleviyetle kapsam içinde bulunduğuna şüphe yoktur**. Anayasa’nın 74. maddesinde özel olarak güvence altına alınan bilgi edinme hakkından herkesin yararlanabileceği ifade edilerek iç hukukumuz bilgi edinme hakkının süjesi olan başvuru sahiplerinin imkanları yönünden AİHM’in aksine daha geniş bir koruma sağladığı ve AİHM’in bu tip başvurularda aradığı “kamu gözetleyicisi rolü üstlenme şartı”nı aramadığı da belirtilmelidir.
20. Adalet Bakanlığı *Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* kararına atıfla karşı görüş sunmuştur. Fakat, başvurunun Anayasa Mahkemesi’ne başvurduğu tarih olan **05 Nisan 2016** tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi henüz *Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* kararını vermemiştir. Bu karar AİHM tarafından **08 Kasım, 2016** tarihinde kamuoyuna açıklanmıştır. Bir başka deyişle başvurunun Anayasa Mahkemesine başvurduğu tarihte AİHM’in *Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* kararında belirlediği ilkelere göre **başvuru yapması imkansızdır**. Fakat, bu imkansızlığa rağmen, Adalet Bakanlığı başvurunun bu kararda belirtilen ilkelere istinaden “*Somut başvuruda ise; başvuru uzun yıllardır ifade özgürlüğü ve internet alanında çalışan bir akademisyen olması sebebiyle bilgi edinme talebinin reddinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Ancak, başvuru bilgi edinme talebinin reddinin akademik çalışmaları üzerindeki etkilerini açıklamamıştır. Ayrıca, belirli bir menfaatten yoksun*

kaldığına dair kanıt da gösterememiştir” görüşündedir. Dolayısıyla, Adalet Bakanlığının Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan kararına atıfla yaptığı basit değerlendirme dikkate alınmamalıdır. Aksine, işbu dilekçe ile başvurunun AİHM’in Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan kararına uyumluluğu gösterilmiştir.

21. Öte yandan, AİHM daha önceki *Guseva/Bulgaristan* gibi kararlarında, bireysel gazeteciler ve **insan hakları savunucuları** açısından **bilgi edinme hakkının, ifade özgürlüğünün ön hazırlığı olduğunu belirtmiş** (no. 6987/07, § 37) ve kamuyu ilgilendiren bilgilere erişimi engellemek amacıyla yaratılan engellerin, medyada ya da başvuru gibi benzeri alanlarda çalışanları bu tür konuları takip etmekten caydırabileceği kanısındadır (*Társaság A Szabadságjogokért/Macaristan*, no. 37374/05, § 38). Mahkeme, ayrıca **ulusal hukukta bilgi edinme hakkının tanındığı durumlarda hak sahiplerinin 10. Maddeye ilişkin bir talep hakkının doğduğunun söylenebileceğini de belirtmiştir** (*Gillberg/İsveç*, no. 41723/06, § 93). Yine AİHM 4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu ile ilgili yapmış olduğu değerlendirmesinde, yasada istisnai olarak yer alan usuli kısıtlamaların **ulusal makamlar tarafından keyfi ve öngörülemez şekilde yorumlandığını** belirtmektedir (*Cangı/Türkiye*, no. 24973/15, 29.01.2019, § 43). Bu bakımdan, başvurunun bilgi edinme başvurusunun reddedilmesi, sadece Anayasa’nın 74. Maddesinin ihlali anlamına gelmez, aynı zamanda AİHS’in 10. Maddesi altında koruma altında bulunan bilginin akışına engel olmama şeklindeki negatif yükümlülükleri açısından başvurunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale de teşkil etmektedir (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan*, no. 18030/11, 08.11.2016, § 93).
22. Bakanlık görüşünde, başvurunun konu bakımından Anayasa ve AİHS’in kesişim alanı içinde yer aldığı iddiası kabul edilmediği takdirde, bilgi edinme talebine ilişkin verilen ret kararının demokratik toplumda gerekli bir önlem olduğu ileri sürülmüştür. **Bu iddia da dayanaksız olduğu gibi reddedilmesi gerekmektedir.** Aşağıda bu konudaki görüşlerimiz sunulmuştur.
23. Başvuru TİB’in ve dolayısıyla TİB kapatıldıktan sonra BTK’nın elinde bulunan erişime engellenen sitelere ilişkin istatistiki bilgileri talep etmiştir. Hem ilgili idare hem de idare mahkemeleri istenilen bilgilerin toplanmasının özel ve ayrı çalışma gerektirdiğini belirterek yasa kapsamında olmadığı gerekçesiyle talebin reddine karar vermişlerdir. Bakanlık da görüşünde aynı iddiayı tekrarlamıştır. Benzer şekilde talep edilen bazı bilgilerin yargı konusu olduğu gerekçesiyle reddedildiği görülmektedir. 4982 sayılı Kanunun 20. maddesi uyarınca, açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde; suç işlenmesine yol açacak, suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların kanunî yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek, yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek nitelikteki adli soruşturmaya ve kovuşturmaya ilişkin bilgi ve belgeler Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamı dışında tutulmuştur. Bakanlık bu kurala dayanarak başvurunun talebinin reddedilmesinin haklı olduğunu ve ret kararının ilgili ve yeterli gerekçe içerdiğini ileri sürmüştür. Öncelikle belirtmek gerekir ki bir kurumun kendi verdiği kararların veya görevi gereği uygulamaya koyduğu mahkeme kararlarının sayısının özel çalışma gerektirdiğini söylemesi gerçekçi olmadığı gibi, Bakanlık görüşünde bu savın doğru olmadığı görülmektedir. Zira Bakanlık görüşünde şöyle denilmektedir: “Yine, *"btk.gov.tr"* internet adresi üzerinden BTK tarafından erişimin engellenmesi tedbiri uygulanmakta olan internet adresleriyle ilgili sorgu yapma ve ilgili bilgileri temin etme imkânı bulunmaktadır. Ayrıca, *"http://www.guvenliweb.org.tr"* internet adresinde erişim engelleme tedbirlerinin suç türlerine göre detaylı oransal dağılımına yer verilmektedir. Söz konusu bilgiler, bilgiye erişim ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda kamuoyuyla paylaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurunun da anılan verilere erişebilmesi mümkündür.” Eğer Bakanlığın bu açıklaması doğruysa BTK’nın istenilen

bilgileri vermesi için özel bir çalışma yapmasına da gerek yoktur. BTK elinde erişime engellenen sitelerle ilgili veri olmadan ve sayıları bilmeden suç türlerine göre oransal dağılımını yapması mümkün olmadığına göre, talep edilen bilginin özel çalışma gerektirdiği savı geçerli değildir. Bu önemli husus, yargılamanın her aşamasında başvuru tarafından dile getirilmiştir. Kaldı ki TİB, başvuru tarafından talep edilen istatistiki bilgileri başvuru dosyasında belirtildiği üzere 11 Mayıs 2009 tarihine kadar düzenli olarak başvuru tarafından talep ettiği detayda yayınlamıştır. Bilgi edinme hakkı başvurusu da TİB bu bilgileri yayınlamayı sonlandırdıktan sonra yapılmıştır. Dolayısıyla, başvuru da daha önceden hiç oluşturulmamış veya yayınlanmamış bir bilgi/istatistiki veri seti ile ilgili değildir ve hatta talep edilen kurumda bu bilgiler mevcuttur. Devletin hemen tüm kayıtları dijital olarak tuttuğu, bir vatandaşa ilişkin hemen tüm bilgilere T.C. Kimlik numarası ile ulaşılabilirdiği bir çağda, teknolojiden sorumlu bir devlet kurumunun erişime engellenen siteleri dijital olarak kaydetmediği iddiası tümüyle inandırıcılıktan uzaktır. İdare gerçekten iddia ettiği gibi bu bilgileri elinde bulundurmuyorsa, yasaların kendisine verdiği görevleri bilimsel ölçütlere göre yapması imkansız olacağı gibi böyle bir durumun **görevi ihmal oluşturacağına da şüphe yoktur**. Diğer taraftan BTK, idare mahkemeleri ve Bakanlık erişime engellenen sitelerle ilgili istatistiki bilgilerin *“suç işlenmesine yol açacak, suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların kanunî yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek, yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek”* nitelikteki adli soruşturmaya ve kovuşturmaya ilişkin bilgiler olduğunu ve bu bilgilerin başvurucuya verilmesi halinde sözü edilen tehlikelerin ortaya çıkacağını iddia etmişlerdir. Erişime engellenen **sitelerin sayısının açığa çıkarılmasının** nasıl suç işlemeye yol açacağını belirtilen kurumlardan hiçbiri açıklama yoluna gitmemiştir. **Ancak Bakanlık olmayan açıklamayı “ilgili ve yeterli” bulmuştur**. Erişime engellenen sitelerle ilgili istatistikler açıklandığı için suç işlenmesi mümkün olmadığı gibi herhangi bir soruşturmanın herhangi bir şekilde zarar görmesi olasılığı bulunmadığı da açıktır. Kaldı ki idari ve/veya koruma tedbiri kararları ile erişime engellenen bütün web siteleri ile ilgili soruşturma açıldığı iddiası da doğru değildir.

24. Ayrıca Bakanlık yukarıda belirtildiği gibi başvuru tarafından talep ettiği bilgilerin BTK'nın İnternet sitesinde yer aldığını ileri sürmektedir. Ancak **BTK sayfasında yer alan bilgilerin talep edilen bilgiler olmadığı açıktır**. Erişime engellenen her sitede yer alan açıklamanın başvuru tarafından tek tek bulunması da mümkün değildir. Diğer taraftan suçlara ilişkin **oransal dağılımın** engellenen site sayılarını açıklamaktan uzak olduğu da izahatın varestedir. Mesela, müstehcen olduğu iddiasıyla engellenen sitelerin oranının genel engellemeler içinde %x olması kaç sitenin engellendiğini açıklama bakımından bir anlam ifade etmemektedir. Kaldı ki yukarıda da belirtildiği üzere oransal hesaplamanın yapılabilmesi için **“toplam erişime engellenen web sitesi sayısının”** bilinmesi gerekir. Başvuru formunda da belirtildiği üzere Kamu Denetçiliği Kurumu'nun talebi üzerine TİB belli bir dönemle ilgili istatistiki verileri, karar sayıları ile birlikte derhal Kurum'a vermiştir (KDK, Şikayet No: 2014/3076 ve 12/08/2015 tarihli karar dosyasına TİB tarafından sunulan istatistiki bilgiler). Kamu Denetçiliği Kurumu'na verilen bilgilerin başvurucuya verilmemesi için hiçbir hukuki veya teknik engel yoktur.

25. Bu konu hakkındaki **Kamu Denetçiliği Kurumu** kararları da göz ardı edilmemelidir. Kamu Denetçiliği Kurumu, talep edilen bilgileri vermemek için 4982 sayılı Kanun'un 7/2 maddesinin arkasına saklanan Adalet Bakanlığı gibi bazı kamu kurumlarının “yasal olarak ellerinde bulunan ve bilgi edinme hakkının kullanımını kolaylaştıracak şekilde tasnif ederek sistematik kullanıma sokmaları gereken bilgi ve belgeleri BEHK'in 7/2'nci maddesini gerekçe göstererek” vermediklerini tespit ettiğini ve 7/2 maddesinin usuli bir ret gerekçesi olarak kullanıldığının farkında olduğunu belirtmiştir. Kamu Denetçiliği

Kurumu'nun da vurguladığı üzere “**bu bilgilerin özel olarak düzenlenmemiş olması idarenin sorumluluğundadır**”. Bu maddeye dayalı olarak başvuruların reddinin mümkün olabilmesi için idarenin bu konuda elinde **hiç kayıtlı veri veya belge olmaması** gerekir” (Bkz. Kamu Denetçiliği Kurumu, B. No: 2016/2118, 01/11/2016 tarihli tavsiye kararı). Benzer bir kararı yakın tarihte Kamu Denetçiliği Kurumu, başvuruçunun Adalet Bakanlığı tarafından talep ettiği istatistiki bilgiler için de yinelemiştir (Kamu Denetçiliği Kurumu, B. No: 2020/3990, 24/08/2020 tarihli tavsiye kararı). **(EK-1)** Bu konu yargıya taşınmış ve dosya halen derdesttir. Dolayısıyla, **Adalet Bakanlığı'nın başvuruçucu ile davalı olduğu ve doğrudan bu konu hakkındaki savunma niteliğindeki görüşü dikkate alınmamalıdır**.

26. Son olarak BTK, idare mahkemeleri ve Bakanlık diğer kurumlar tarafından verilen engelleme kararlarının BTK'nın elinde bulunmadığını iddia etmişlerdir. Oysa talep tarihinde TİB dışında erişimin engellenmesi tedbirini uygulayabilecek başka bir kurum bulunmamaktadır. Eylül 2014'e kadar tüm erişime engelleme kararı mahkemeler de dahil olmak üzere hangi kurum tarafından alınır alınsın, uygulanması için TİB'e gönderilmiş ve tüm erişime engellemeler TİB tarafından uygulanmıştır. Eylül 2014 sonrasında uygulama ikiye ayrılmış, 5651 sayılı Kanun'un 8, 8/A ve 9/A maddeleri ile diğer bazı kanunlarda uygulayıcı kurum olarak BTK'nın belirtildiği durumlarda uygulama BTK üzerinden, 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi kapsamındaki erişimin engellenmesi kararları ise Erişim Sağlayıcıları Birliği tarafından uygulanmaktadır. Dolayısıyla başvuruçucu tarafından talep edilen bilgilerin BTK'nın elinde olmadığı savı gerçeği yansıtmaktan uzaktır.
27. Sonuç olarak bir kamu gözetleyicisi olarak başvuruçunun talep ettiği bilgiler kamu yararını ilgilendirmektedir ve başvuruçucu tarafından kamuoyunu aydınlatmak amacıyla kullanılacağına şüphe yoktur. Bu nedenle başvuruçunun talebi gerek Anayasa'nın 74. Maddesi tarafından korunan bilgi edinme hakkı gerekse Anayasa'nın 26. Maddesi tarafından korunan ifade özgürlüğü kapsamındadır. Diğer taraftan talebin reddedilmesi açıkça yasaya aykırı olduğu gibi, meşru bir amacı bulunmamaktadır ve demokratik toplumda gerekli de değildir. Yukarıda açık bir şekilde ortaya konulduğu gibi ret gerekçelerinden hiçbiri doğru değildir. Bu nedenle başvuruçunun gerek Anayasa'nın 74. Maddesi tarafından korunan bilgi edinme hakkı gerekse Anayasa'nın 26. Maddesi tarafından korunan ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkı

28. Adalet Bakanlığı, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin, herhangi bir görüş bildirmemiştir. Bu bakımdan, başvuruçunun makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak bireysel başvurusunda ileri sürmüş olduğu hususlar şu şekilde tekrarlanmaktadır:

“AİHS'nin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının en önemli unsurlarından bir tanesi de “yargılamanın makul süre içerisinde bitirilmesi” ilkesidir. Davaların mümkün olan süratle sonuçlanması, yargının görevidir biçimindeki Anayasa'nın 141. maddesi hükmünde yer alan ve adil yargılanma hakkının en önemli yönlerinden biri olan makul sürede yargılanma hakkını sağlama amacını taşımaktadır. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvuruçunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar, bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir (B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41-45).”

29. AYM ve AİHM içtihatlarına göre makul sürede yargılama kuralı için üç husus dikkate alınmalıdır. **Davanın konusu, yargı ve idarenin tutumu, başvurunun tutumu.** Müvekkil, tüm sürelerle riayet ederek başvurularını yapmış, davasını ve talebini tüm açıklığıyla ortaya koymuştur. **Davanın konusu gayet açık ve basittir.** Müvekkil idareden idarenin elinde olan bir bilgiyi istemektedir. Dava, idare mahkemesi önünde 1 yıl 7 ay, Danıştay önünde de 4 yıl 2 ay olmak üzere toplam 5 yıl 9 ay içerisinde tamamlanabilmiştir. Konusu bu olan ve delil toplamak için hiçbir çaba harcanması gerekmeyen ve gecikmesinde müvekkilin hiçbir sorumluluğunun olmadığı bir davada bu sürenin Anayasa ve AİHS'te korunan makul sürede yargılanma hakkına aykırı olduğu açıktır.

Sonuç;

Bakanlık görüşü başvurunun temel iddialarını incelememiş, incelediği bölümlerde yanıltıcı bilgiler vermiştir. Bu nedenle, Adalet Bakanlığı görüşünde ileri sürülen görüşler tümüyle Anayasaya, AİHS'e aykırı olduğu gibi AYM ve AİHM içtihatları ile de çelişmektedir.

Bu nedenle, başvurunun Adalet Bakanlığı görüşünde incelenen ve incelenmeyen tüm hususlarının değerlendirilerek

1. Başvurucunun öncelikli olarak bilgi edinme hakkı (Anayasa m. 74) ve sonrasında ifade özgürlüğü (Anayasa md. 26 ve AİHS md. 10) ve adil yargılanma (Anayasa md. 36, AİHS md 6) haklarının ihlal edildiğinin tespit edilmesine,
2. Esastan yapılacak inceleme sonucunda, ihlalin tespiti yanında müvekkilin 4982 Sayılı Kanun kapsamında talep ettiği bilgilerin başvurucuya verilmesi için gereğinin Bilgi Teknoloji ve İletişim Kurumu'na bildirilmesine,
3. Başvurucunun 4982 Sayılı Kanun kapsamında talep ettiği bilgilerin güncel halinin başvurucuya verilmesi için gereğinin Bilgi Teknoloji ve İletişim Kurumu'na bildirilmesine,
4. İşbu başvuru için yapılan yargılama giderleri ile vekalet ücretinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi için gereğini bilgilerinize vekaleten talep ederiz. / **12.03.2021**

Saygılarımızla,

Başvurucu vekili,

Av. Ali Deniz Ceylan